

утвердження, будто українського язика не было, а целое украинское движение в образовании и культуре есть не что иное, как польская интрига. Против такого невежества, национального и социального гнета со стороны чиновников царской России противопоставил свою бурную деятельность выпускник Киевского университета Михаил Драгоманов. Научные труды Драгоманова были своеобразной матрицей образования и воспитания, неисчерпаемым источником образца и типа поведения, патриотизма и моральной силы педагога, ученого, историка, фольклориста, публициста, писателя, философа.

Ключевые слова: педагогика, образовательное пространство, Михаил Драгоманов, украинский движение, исторические условия, европейская демократия.

Summary

V.P.Mats'ko

The Ukrainian Education Development of XIX Century through a Prism of the Ideas of M.Dragomanov

The conceptual foundations of education in Ukraine in the second half of the nineteenth century are modeled on the background of specific historical and pedagogical examples and famous works of a Ukrainian scientist M.Dragomanov. It is proved that the educational environment was not favorable for the development of national culture, language as it was carefully controlled by royal circulars, decrees, what led to harassment and restrictions of the national school. The ban was based on the historical statement of denying a Ukrainian language as such, and that a Ukrainian movement in education and culture is nothing like polish intrigue. The graduate of Kiev University Michail Dragomanov opposed his active practice against the Tsarist officials ignorance, national and social oppression. Scientific works of Drahomanov were as a matrix of education, an inexhaustible model source and kind of behaviour, patriotism and moral strength of teacher, scholar, historian, folklorist, journalist, writer, and philosopher.

Key words: pedagogy, educational space, Michail Drahomanov, Ukrainian movement, historical conditions, European democracy.

Дата надходження статті: «17» вересня 2013 р.

УДК 37.016 : 811 '193'

Д.С.МАЦЬКО,

кандидат педагогічних наук, доцент, докторант
(м.Луганськ)

**Організація Мовного центру в контексті розвитку навчання іноземних мов
в Україні у 30-х роках ХХ століття**

Стаття присвячується проблемі навчання іноземних мов в Україні у 30-х роках ХХ століття. Висвітлено діяльність радянського керівництва зі встановлення тісних контактів із закордоном. На основі аналізу архівних джерел доведено, що вивчення іноземних мов потребувало систематизації й удосконалення планової та організаційно-методичної складової. Запорукою такого удосконалення вбачалося створення Мовного центру як єдиного центру, що мав керувати системою лінгвістичної освіти в Україні. Вивчення архівних матеріалів дозволило визначити завдання, що ставилися перед цим органом у контексті розвитку навчання іноземних мов в Україні у 30-х роках ХХ століття.

Ключові слова: іноземна мова, Мовний центр, навчання, Україна, 30-ті роки ХХ століття.

Постановка проблеми у загальному вигляді... З набуттям Україною незалежності суттєво розширилися можливості співробітництва нашої держави з іноземними партнерами. Розвиток такого співробітництва виступає запорукою успішного державотворення, оскільки дозволяє перейняти накопичений міжнародною спільнотою політичний, економічний, управлінський, культурний та освітній досвід та використовувати його в процесі розбудови незалежної України. В умовах поглиблення міжнародної співпраці особливої актуальності набуває проблема оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування між представниками різних народів і культур.

Успішність організації процесу навчання іноземних мов значною мірою залежить від вивчення й осмислення історико-педагогічного досвіду навчання іноземних мов у нашій державі. Протягом значного часового відтинку Україна була частиною Радянського Союзу. Відтак, виявлення й аналіз переваг і недоліків навчання іноземних мов в Україні радянської доби матиме, на наш погляд, важливе значення для визначення перспектив організації навчання іноземних мов у цілому та в системі вищої педагогічної освіти зокрема.

Тридцять років ХХ століття були своєрідним «бумом» розвитку навчання іноземних мов в Україні, оскільки саме в цей період відбувалися звернення уваги на стан і перспективи іншомовної освіти, перехід до професійного вивчення іноземних мов, становлення мережі закладів іншомовної освіти. Крім того, зазначений період характеризувався відходом від принципів національної ідентичності та остаточним становленням радянської системи освіти. Таким чином, аналіз

організації навчання іноземних мов у нашій державі доцільно розпочинати саме з 30-років ХХ століття.

Аналіз досліджень і публікацій... Питання організації освіти в Україні в 30-рр. ХХ століття висвітлено в роботах М.Бистрова, А.Вороха, А.Климова, В.Майбороди, І.Паніотова та багатьох інших науковців. Так, розвідки М.Бистрова [1] та І.Паніотова [2] присвячені визначенню ролі Комуністичної партії у розвитку системи освіти в зазначений період. У роботі В. Майбороди розглядаються питання підготовки педагогічних кадрів у радянській період розвитку освіти [3]. Дослідження А.Вороха висвітлює проблеми розвитку вищої технічної освіти в Україні у 20-х – 30-х роках ХХ століття [4]. Проблема навчання іноземних мов у радянській Україні виступає предметом наукового пошуку Н.Борисової, О.Місечко, Т.Литнєвої. Так, у дослідженні О.Місечко піддано ґрунтовному дослідженню питання організації підготовки майбутніх учителів іноземних мов у період з 1900 по 1964 [5]. Дисертації Н.Борисової та Т.Литнєвої висвітлюють теорію і практику навчання іноземних мов у школах України [6; 7].

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, яким присвячується стаття... Як бачимо, проблема розвитку системи вищої освіти України в цілому та проблема організації навчання іноземних мов протягом зазначеного періоду характеризується достатньою теоретичною та методичною розробленістю. Утім, робота з архівними матеріалами засвідчила, що одним з ключових моментів розвитку навчання іноземних мов в Україні в 30-х роках ХХ століття виступало створення Мовного центру. Проведений аналіз зазначених вище досліджень і публікацій довів, що питання організації Мовного центру в контексті розвитку навчання іноземних мов в Україні протягом досліджуваного періоду потребує ґрунтовного висвітлення та осмислення.

Формулювання цілей статті... З огляду на викладене вище **мета** статті полягає у висвітленні передумов створення та завдань Мовного центру в контексті розвитку навчання іноземних мов в Україні у 30-х роках ХХ століття.

Виклад основного матеріалу... Одним із ключових завдань радянської влади після Жовтневої революції стало встановлення та підтримання зв'язків з іншими державами в усіх сферах людського життя. Унаслідок цього наприкінці 20-х років минулого століття в СРСР з'явилася низка організацій, діяльність яких була спрямована на розвиток співробітництва між Радянським Союзом і державами світу. Так, у серпні 1925 року було засновано Всесоюзне товариство культурного зв'язку із закордоном (ВОКС). Мета організації полягала в ознайомленні громадськості СРСР із досягненнями науки та культури зарубіжних країн і популяризації культурних надбань нашої країни за кордоном. У 1929 році було засновано «Інтурист» – товариство, що опікувалося обслуговуванням закордонних туристів й організацією туристичних поїздок громадян СРСР за межі країни.

На початку 30-х років минулого століття «справа з вивчанням мов і зокрема справа з мовними кадрами стала дуже гострою» [8, арк.138]. За архівними даними, на Україну було запрошено кілька тисяч чужоземних фахівців (на Харківський тракторний завод – біля 700 чоловік, на Донбас – кілька тисяч шахтарів), що вимагало підготовки спеціалістів із знанням іноземної мови для «обслуговування цієї великої маси чужемців, правильного використання їх на всі 100%, обслуговування культурних потреб їх сімей, їх дітей» [Там само, арк.138–139].

Задоволення потреби у знавцях іноземних мов вимагало розширення мережі закладів, де би вивчалися чужі мови. Так, за результатами Всеукраїнської наради у справі організації лінгвістичної освіти (відбулася у Києві 17 червня 1930 року) було прийнято рішення про відкриття в багатьох містах України, де є місце і дані, Державних курсів чужоземних мов. Такі курси мали би бути двох типів: дворічні і трьохрічні типу вечірньої профшколи [Там само, арк.10]. Також було організовано заочні курси чужоземних мов, що мали завдання «підготувати заочного слухача читати та орієнтуватися в чужоземній літературі з загальним настановленням та операційним технічним ухилом; розуміти чужоземну літературу і розуміти усну мову та пояснювати в цьому масштабі, в якому це можливе, при зустрічі з іноземцем» [9, арк.37]. Інакше кажучи, метою курсів було опанування іноземної мови в обсязі, достатньому для розуміння іншомовної літератури та спілкування з іноземцями на побутову й професійно орієнтовану тематику.

Навчання іноземних мов відбувалося за допомогою наявних на той момент технічних засобів навчання. Так, для ліпшого засвоєння матеріалу, що вивчався на заочних курсах чужоземних мов, лекції планувалося передавати по радіо [Там само, арк.52]. Крім того, за ініціативою Харківського Радіоцентру, секції «Мови в масі» Всесоюзного товариства культурного зв'язку із закордоном та інспекції мовної освіти НКО навчання німецької мови проводилося за допомогою радіо, що дозволяло охопити великі території. Утім, така робота проводилася тільки в Харкові [Там само].

Ми вважаємо, що використання радіо в процесі вивчення іноземних мов зумовлювалося можливістю охоплення більш широкого кола слухачів. До недоліків можна, на наш погляд, віднести відсутність безпосереднього контакту з викладачем, неможливість повторного прослуховування

лекції, неможливість дотримання індивідуального ритму навчання (вивчення лекції у зручний для себе час або потреба в збільшенні часу для вивчення окремих положень лекції). Утім, зауважимо, що з огляду на тогочасний стан розвитку науки та техніки ідея використання радіо в навчанні іноземних мов була проривною.

Реалізація завдання з поширення мовної освіти серед широкого загалу вимагала оновлення мережі закладів, що опікувалися питаннями іншомовної підготовки громадян. Так, постановою колегії НКО від 31 травня 1930 року була створена цілком нова мережа шкіл, що мають готувати кадри мовознавців і викладачів чужих мов для трудшкіл та технікумів в додаток до існуючих по різних містах курсів, що ставлять собі за мету просто опанування мовою. На той час існувало п'ять таких шкіл-технікумів (у Харкові, Дніпропетровську, Миколаєві, Одесі та Кам'янці-Подільському, де вивчалися німецька, англійська та французька мови) та Харківський технікум сходознавства (з секціями перською, турецькою, японською та китайською). Планувалося також відкриття мовного технікуму в Риківі (Донбас) [9, арк.51]. Розвиток іншомовної освіти в Україні отримав новий імпульс зі створенням у 1930 році в м. Києві Українського інституту лінгвістичної освіти, що мав готувати викладачів мов для Вишів. Інститут мав такі відділи: німецько-англійський, англо-німецький, німецько-єврейський, французько-румунський, польсько-чеський [5; 9, арк.51; 10].

Незважаючи на численні зрушення в питанні оволодіння іноземними мовами в Україні, процес розвитку іншомовної підготовки громадян характеризувався значною кількістю проблем. Так, позитивно оцінюючи організацію в 1930 році в Києві Українського інституту лінгвістичної освіти із роб факультетом при ньому та шести технікумів чужоземних мов на Україні, учасники 1-ої Київської Загальноміської Конференції викладачів та перекладачів чужих мов визначили головні недоліки в справі підготовки мовних кадрів. Одним із недоліків було визначено відсутність певного мовного центру, що «планово керував би усією організаційною та методичною роботою щодо продукції мовних кадрів усіх зацікавлених установ та організацій» [10, арк.75]. Як наслідок, було прийнято рішення поставити перед НКО питання про негайну організацію мовного центру, що повинен керувати усією плановою організаційною та методичною роботою в справі лінгвістичної освіти УРСР та негайне утворення його Правобережної Філії в Києві при Українському інституті лінгвістичної освіти [Там само, арк.75 зв]. Ідея створення єдиного Мовного центру в Україні викликала достатньо гострі дискусії. Обговорювалися питання причин виникнення такої ідеї, доцільності існування самого центру, його підпорядкованості та завдань, питання членства (тобто входження до складу центру інших організацій) тощо.

Незважаючи на те, що створення Мовного центру більшістю відповідальних осіб і викладачів розглядалося як запорука оптимізації організаційної та методичної роботи з вивчення іноземних мов, висловлювалися також думки про «партійну необхідність» такого кроку. Так, під час наради при Секторі Кадрів НКО в справі утворення Мовного центру від 28 березня 1931 року представник «Інтуристу» Олексієнко зазначив: «Щодо історії організації Всеукраїнського Мовного Центру – то це не історія, а просто директива, яку треба виконати» [8, арк.111]. Дійсно, ЦК ВКП(б) своїм обіжником від 21 жовтня 1930 року поставив питання про необхідність централізації і єдиного керівництва підготовкою кадрів, що мають обслуговувати чужинців [9, арк.52].

Утім, ми вважаємо, що поява такої директиви була викликана насамперед незадовільними результатами в навчанні іноземних мов, що часто носило хаотичний, безсистемний характер. Про незадовільний стан навчання іноземних мов та необхідність проведення роботи з його поліпшення свідчать стенограми нарад, що відбувалися в НКО. Так, під час вже згаданої наради при НКО зазначалося, що «справа стоїть дуже погано з вивченням чужих мов. По всій Україні різне викладання й різна якість викладання» [8, арк.114]. Інакше кажучи, в директиві просто знайшли відображення наявні проблеми в навчанні іноземних мов і було наголошено на необхідності централізації процесу навчання як запоруки викоринення тих проблем.

У питанні доцільності організації Мовного центру також не було одностайності. Переважна більшість учасників нарад при НКО з цього питання схилилася до думки про необхідність заснування Мовного центру. Так, під час нарад в справі утворення Мовного Центру від 28 березня 1931 року та в справі існування Мовного центру від 22 квітня 1931 року наголошувалося на тому, що Мовний центр має бути осередком методичного керівництва, координації процесу викладання чужоземних мов як одного з засобів зв'язку з закордоном [8, арк.106; Там само, арк.112].

Натомість, у процесі наради 28 березня 1931 року висловлювалися й протилежні думки. Так, товариш Левітан у своєму виступі зазначав: «Треба посилити мовну секцію методичним центром, а коли її немає, то треба її організувати. Треба організувати мовну секцію, треба керувати так, як ви керуєте й другими секціями. Я не розумію, як цей центр буде керувати, потрібна якась організація, яка стимулювала би вивчення мов. Вона мусить бути при Раднаркомі. Треба подумати, де її організувати... Зараз справа мусить йти ось про що. Треба відмовитися від ідеї такого Всеукраїнського Мовного Центру» [8, арк.115]. Крім того, представник «Інтуристу» Олексієнко

висловив сумнів про те, чи не призведе організація Мовного центру до розпуску Секції Чужих Мов [Там само, арк.112].

Під час наради 22 квітня 1931 року в справі існування Мовного Центру вносилися пропозиція не організувати окрему одиницю, а скористатися тими організаційними можливостями, які на той час були в наявності, зокрема потенціалом інспектури лінгвістичної освіти. Причина такої пропозиції, за словами виступаючих, крилася в намаганні заощадити й витратити зекономлені кошти на підсилення методичної та інструктивної складової процесу навчання чужих мов [Там само, арк.106]. Утім, думка про доцільність заснування центру виявилася вже ж більш переконливою.

На нарадах у справі утворення Мовного центру обговорювалися також питання приналежності центру та членства в ньому. Так, під час наради при секторі кадрів НКО в справі утворення Мовного центру 28 березня 1931 року представник НКО Зеберг запропонував передати Мовному центру методичне керівництво, яке мусить бути здійснено по всіх органах, буде координувати по всіх школах і замінити собою радянські організації [8, арк. 112]. Проти такої пропозиції категорично висловився інший представник НКО Пляченко, який наголосив на тому, що Мовний центр має бути громадською організацією при НКО та виконувати функції громадського контролю за вивченням чужоземних мов як одного з засобів зв'язку з закордоном [Там само]. Із громадським статусом Мовного центру категорично не погодився представник Харківського технікуму чужих мов Людомирський, за словами якого «... потрібна така організація в Наркоматі, яка б дійсно керувала цією справою, як викладанням і насаженням кадрів робітників для середньої школи й всіх галузей виробництва, тобто всіх галузей нашої промисловості» [Там само, арк.113].

На думку директора Українського інституту лінгвістичної освіти Івана Сіяка, Мовний центр мав бути плановим органом, який би взяв на себе планування організаційною роботою вивчення чужоземних мов по всіх ділянках: по технікумах, по ВНЗ, семирічках, курсах, гуртках, заводах, фабриках тощо. За його словами, один орган має взятися за це, бо «при семи неняхках – дитя без глаз». Несподіваною видається пропозиція І.Сіяка про заснування такого органу при Держплані, а не при НКО [8, арк. 116]. Під час наради 28 березня 1931 року він наголосив, що цей центр може називатися Мовним центром, але це повинна бути спеціальна секція Держплану, в якому буде сконцентровано планування організаційною роботою по вивченню чужоземних мов і громадське стимулювання роботи [Там само, арк.117].

Категорично не погодився з ідеєю І. Сіяка представник НКО Корнетов, який наполягав на необхідності утворення Мовного центру при НКО. За його словами, однакове планування здійснюється як у Держплані, так і НКО. У Держплані займаються питанням кадрів культурного будівництва, плануванням всієї справи освіти, а якщо «... взяти конкретну підпору планування, то вона є в НКО» [Там само, арк.118]. Під час наради висловлювалися думки про необхідність залучення до Мовного центру громадських організацій (Сіяк), зокрема Радіоуправи (Філіпов) [Там само, арк.115, 118]. За наслідками наради про утворення Мовного центру, що відбулася 28 березня 1931 року, було ухвалено намір щодо утворення при НКО України Мовного центру як планового, організаційного, ідеологічно-керуючого та державно-громадського центру. Наступним пунктом ухвали було призначено комісію для розробки основного положення про мовний центр.

Гостру полеміку під час нарад викликало обговорення завдань центру. Так, під час наради в справі організації мовного центру 17 вересня 1931 року доповідачами Зебергом і Гольденбергом було окреслено коло завдань Мовного центру на період з жовтня по грудень 1931 року. Передбачалося, що Мовний центр опікуватиметься такими завданнями: 1) акумулюванням інформації про стан вивчення іноземних мов на місцях і подальшим її аналізом; 2) обліком учителів, перекладачів і всіх громадян, що володіють іноземними мовами; 3) перекваліфікацією та докваліфікацією вчителів іноземних мов і перекладачів; 4) організацією методичного керівництва викладанням іноземних мов шляхом організації методичних пунктів; 5) навчанням іноземців та їх дітей російської та української мов за рахунок заочного навчання, створення відповідних курсів, видання нових підручників для іноземців; 6) обліком й аналізом наявної літератури іноземною мовою з огляду на подекуди низьку якість останньої; 7) виданням лекцій іноземних мов і російської (української) мов для іноземців; 8) налагодженням навчання іноземних мов по радіо; 9) забезпеченням навчальних закладів грамофонними платівками з текстами іноземними мовами; 10) упорядкування перекладацької справи в сенсі посилення кваліфікації перекладачів і відповідальності за якість перекладу [8, арк.139–142].

Останнє з визначених завдань викликало жваве обговорення. Справа в тому, що Гольденберг запропонував звернутися до досвіду Франції і започаткувати інститут так званих «державних перекладачів», які би проходили відповідну атестацію, отримували печатку бюро перекладів і відповідали за якість зробленого ними перекладу. Пропонувалося сконцентрувати «державних перекладачів» у Мовному центрі [8, арк.142]. Представник Центрвидаву зауважив, що концентрація

всіх перекладачів у Мовному центрі досить ускладнить оперативність роботи видавництва, оскільки останнє буде залежати від Мовного центру [Там само, с.143]. Утім, усі учасники наради зійшлися в тому, що виникла гостра потреба у впорядкуванні підготовки перекладачів.

Говорячи про плідність проведеної дискусії, доцільність організації Мовного центру й актуальність поставлених завдань, Іван Сияк наголосив на необхідності підвищення кваліфікації спеціалістів зі знанням чужоземних мов. Передумовою такого підвищення фахівець уважав організацію методичного журналу, який би мав завдання розробляти питання методики викладання чужоземних мов [8, арк.146]. Особливо важливу роль у підготовці фахівців зі знанням іноземної мови Сияк відводив підручникам, завдання з підготовки та видання яких він також покладав на Мовний центр [Там само, арк.147].

Визнання необхідності організації Мовного центру призвело до ухвалення на нараді 17 вересня 1931 року рішення про постановку цього питання на затвердження Колегії НКО 30 вересня 1931 року. У постанові Колегії НКО про створення єдиного мовного центру та організації заочного вивчення мов зазначалося, що «... Колегія НКО вважає за доцільне утворити при Секторі Кадрів єдиний центр, що має керувати цією справою з притягненням ВРНГ, ВОКСу, Інтуристу та Радіоцентру з відповідними секціями на місцях» [9, арк.52].

Всеукраїнський Мовний центр, до складу якого входили представники НКО, науково-дослідних установ, навчальних закладів, громадських організацій, промислових спілок тощо (всього 38 осіб), працював під головуванням заступника народного комісара освіти по лінії планування та кадрів і мав дві філії (Київ, Одеса) та 5 осередків (Дніпропетровськ, Миколаїв, Рикове, Кам'янець, Запоріжжя). У Положенні про Мовний центр УСРР було сказано, що Всеукраїнський мовний центр є державно-громадською організацією, що ставить своїм завданням: 1) активне сприяння вивченню та практичному засвоєнню чужих мов серед широких робітничо-селянських кіл УСРР (курси, лекції, виставки, радіо, постачання чужоземної літератури тощо); 2) активне сприяння засвоєнню трудящими чужинцями, що працюють в УСРР, російської та української мов та опанування українською культурою; 3) проведення відповідної роботи серед молоді; 4) планову організацію шкільного та позашкільного вивчення чужих мов у всіх типах шкіл, курсів та мовних гуртків УСРР; 5) організацію філій по великих центрах та – осередків по менших, що мають сприяти вивченню чужих мов на місцях; 6) планове погодження організаційного та методичного керівництва в справі вивчення чужих мов; 7) організацію видання стандартних підручників, словників, читанок – методичної та пропагандової літератури з чужих мов та з української та російської мов для чужинців; 8) організацію пропаганди та популяризації діалектичного матеріалізму в мовознавстві (критичного вивчення яфетичної теорії); 9) скликання нарад, конференцій та з'їздів у справі сприяння широкому вивченню чужих мов; 10) зосередження роботи філій та осередків при мовних навчальних закладах НКО під керуванням правлінь з представників організацій центру – під головуванням місцевих інспекторів Наросвіти [8, арк.77].

Висновки... 30-ті роки минулого століття стали періодом неабиякого зростання інтересу широких мас до вивчення іноземних мов, що зумовлювалося, з одного боку, необхідністю встановлення й підтримання культурних зв'язків із закордоном; з іншого – необхідністю порозумітися з великою кількістю іноземних спеціалістів, що прибували на роботу до Радянського Союзу. Соціальне замовлення продиктувало як появу організацій із зв'язків з закордоном (ВОКС, Інтурист тощо), так і розвиток системи іншомовної освіти. Утім, вивчення іноземних мов відбувалося в цілому безсистемно та було малоефективним. Як наслідок, виникла гостра необхідність в оптимізації іншомовної підготовки. Одним зі шляхів такої оптимізації було визнано створення єдиного центру, що координував би процес вивчення іноземних мов.

Організація Мовного центру в Україні, звичайно ж, була продиктована необхідністю виконати відповідну директиву ЦК ВКП (б). Утім, доцільність існування такого центру визнавалася також викладачами-практиками, зокрема учасниками Київської загальноміської конференції викладачів та перекладачів чужих мов. Центр було створено як державно-громадську організацію при секторі кадрів НКО. До компетенції центру відносилися питання планування, організації та методичного забезпечення вивчення іноземних мов нашими громадянами та вивчення української (російської) мов іноземцями, організації підготовки викладачів і перекладачів, популяризації іноземних мов серед громадян УСРР і нашої культури – серед іноземців тощо.

Проведене вивчення архівних джерел дозволяє стверджувати, що створення Мовного центру стало своєрідним початком структурування системи іншомовної освіти і поклато край певній хаотичності процесу вивчення іноземних мов. Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку вбачаємо у визначенні чинників, що зумовлювали інтерес широких кіл в Україні першої половини ХХ століття до вивчення іноземних мов.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бистров М. А. Керівна роль КП(б)У у галузі вищої освіти в період будівництва соціалізму (1917 – 1937 рр.) / Микола Андрійович Бистров. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1974. – 143 с.
2. Паніотів І. І. Комуністична партія України в боротьбі за розвиток народної освіти (1931 – 1941 рр.) / Іван Ілліч Паніотів. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1973. – 187 с.
3. Майборода В. К. Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917 – 1992 рр.) : дис. ... д-ра пед. наук у формі наук. доповіді : 13.00.01 / Майборода Василь Каленикович. – К., 1993. – 58 с.
4. Ворох А. О. Розвиток вищої технічної освіти в Україні (20 – 30 рр. ХХ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ворох Андрій Олександрович. – Слов'янськ, 2006. – 304 с.
5. Місечко О. Є. Формування системи професійної підготовки вчителя іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (1900 – 1964 рр.) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Місечко Ольга Євгенівна. – Житомир, 2011. – 618 с.
6. Борисова Н. В. Теоретичні й методичні аспекти навчання іноземних мов у школах України (1917 – 1933 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Борисова Наталія Василівна. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – 232 с.
7. Литнєва Т. В. Цільовий компонент навчання іноземних мов у контексті розвитку змісту вітчизняної загальної середньої освіти (30-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Литнєва Тамара Вікторівна. – Житомир, 2009. – 258 с.
8. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 1751, 196 арк.
9. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 1764, 124 арк.
10. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 1767, 198 арк.

Анотація

Д.С.Мацько

Организация языкового центра в контексте развития обучения иностранным языкам в Украине в 30-х годах XX века

Статья посвящена проблеме изучения иностранных языков в Украине в 30-х годах XX века. Освещена деятельность советского руководства по установлению тесных связей с заграницей. На основе анализа архивных источников доказывається необходимость систематизации и усовершенствования плановой и организационно-методической составляющей изучения иностранных языков. Основание такого усовершенствования выделось в создании Языкового центра как единого центра руководства системой лингвистического образования в Украине. Изучение архивных материалов позволило определить задачи, которые ставились перед этим органом в контексте развития обучения иностранным языкам в Украине в 30-х годах XX века.

Ключевые слова: иностранный язык, обучение, Украина, Языковой центр, 30-е годы XX века.

Summary

D.S.Matsko

Establishing the Language Center in the Context of Teaching Foreign Languages in Ukraine in the 1930s

The article deals with the problem of teaching foreign languages in Ukraine in the 1930s. The process of establishing tight contacts with foreign countries is highlighted. The analysis of archive sources proves the necessity to systemize and improve the process of teaching foreign languages. The improvement is considered to lie in establishing the Language Center which has to govern the system of language education in Ukraine. Studying the archive materials enables to determine the tasks of the center in the context of teaching foreign languages in Ukraine in the 1930s.

Key words: foreign language, Language center, teaching, Ukraine, 1930s.

Дата надходження статті: «9» жовтня 2013 р.

УДК 371.4 Система Ф.Фребеля: 930.1 (430) (045)

Л.А.МАШКІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Історіографія педагогічної системи Фрідріха Фребеля

У статті проаналізовано окремі історіографічні надбання щодо педагогічної системи Фрідріха Фребеля, її основних напрямів. Висвітлено наукові джерела з основних аспектів фребелівських ідей з теорії та практики дошкільного виховання. Охарактеризовано праці видатних діячів дошкільного виховання, які розкривали зміст його системи, провідні ідеї його дитячого садка, гри, побудови педагогічного процесу на ігрових засадах, механізми розумового розвитку дітей. Зокрема, це праці С.Ф.Русової, К.Д.Ушинського, О.П.Усової та ін. Висвітлено також праці А.Парамонової, Д.Ніколенко, З.Борисової, де охарактеризовано фребелівські дарунки, ігри-заняття, процеси соціалізації дітей, врахування їх індивідуальностей та гуманного ставлення до них.